

stanovi, posebno kmetiški stan, je vendar bilo sedanje zasedanje deželne zbornice važno vključno temu, da niso nič storili. Važno je bilo, ker so na nečasten način reševali čast naroda in dežele ljudje, ki imajo sami kaj motne pojme o časti. S te strani tedaj, ker so hoteli kar z enim mahom odstraniti vse zapreke, ki ovirajo razvoj našega naroda na Kranjskem in ga rešiti vsake nevarnosti, je bilo to zasedanje velepomembno. »Za čast dežele in naroda!« Ta klic še zdaj odmeva od zidovja kranjske deželnozborske dvorane.

Pa če si ogledamo stvar nekoliko natančneje, se lahko prepričamo, da bo imel ta način naš narod med svetom — če mu bodo tako pridobivali čast — jako malo ugleda in veljave. Ne vemo, ako bodo rešili narod s tem, če odpravijo iz dežele eno višjo in jako vplivno osebo — posebno pa še, če se je hočejo iznebiti s škandalom. No, in ker je ravno ta oseba — baron Hein — deželni predsednik, in so nam že očitali, da opravljamo zanj službo nekake predstraže, zatoorej slovesno izjavljamo, da kot slovenski učitelji nikakor ne odobravamo birokratiškega teptanja narodovih pravic. Odločni nasprotniki smo vsakemu tlačanstvu in birokratizmu.

Toda če ste hoteli odpraviti to vam tako neljubo in za narod tako nevarno osebo, zakaj ste pa tako dolgo čakali? Kje je bil prej vaš demokratizem in kje je bila prej vaša narodna odločnost. Prvega in drugega nimate nič. Oboje kažete le umetno — v slepilo nevednim in politično nezrelim ljudem. Predobro vas poznamo, da bi ne vedeli in ne poznali vaših nakan, ki jih kujete proti vsakemu, ki se upa na kmetih le malce vzdigniti glavo in neustrašeno, povedati resnico o vaših smotrih. Gorje mu in trikrat gorje, če pridete kdaj do močil! To pač ne znači demokratizma!

Taka je tudi z narodnostjo. Zakaj prihajate šele zdaj z zahtevo: »Proč s Heinom!« Če ste res vzeli vso narodnost v zakup in je nje rešitev na Kranjskem zavisna le od barona Heina in njega odstranitve, tedaj bi bili to že prej zahtevali ko ste imeli vso drugo moč v pokojnem škofu Missiji. Zakaj pa tedaj niste pokazali te narodne odločnosti? Seve, Missiji je bila narodnost neznan pojem, kar je vam še danes z razliko, da zasledujete pod krinko narodnosti svoja klerikalna stremjenja. Na dolgo bi se dalo še razmotrivati o tem, toda zaključek bi bil vedno stari refrem: Pesek ljudem v oči!

Ravno taka je z demonstracijami. Kaj mislite, da bo narod z njimi rešen? Četudi nam odrekate vsako politično zmožnost, vendar se drznemo tudi to odločno zanikati.

Ljudska šola je mesto, kjer se brani čast naroda in dežele. Časti vsakterega naroda, ne merimo po škandalih in raznih demonstracijah, ampak po njega kulturi in napredku, njega duševni izobraženosti ter fizično-podjetni energiji. Tu vas čaka še toliko nerazoranega polja, ki zahteva neutrudnega dela. Tu pridite z nujnimi predlogi in recite: V tem kraju je toliko sto otrok brez šolskega pouka, tu je toliko otrok, da je treba šolo razširiti. Zahtevajte, ki vam je toliko za narod, nadaljevalne tečaje za poljudnopotrebne stroke. Tu, tu je čast naroda in dežele! Kaj pomaga vse vpitje in vsa Krekova teorija o socializmu, ko ljudstvo nima potrebne ljudskošolske naobrazbe. Če se hoče narod rešiti, ga je treba dvigniti na najvišji kulturni nivo, da je v stanu konkurirati s soslednimi bolj izobraženimi in gospodarsko trd-

nejšimi narodi. Da se pa to zgodi, je treba šol, šol in zopet šol. Sami morate uvideti v svojih zadružnih društvih, kam zavede človeka nevednost, ki je najdražja reč na svetu, in še nočete izpregledati. Le brez skrbi bodite, ko bo narod dovolj vsestransko izobražen, ni se mu treba bati pogina, in naj sedi na deželnozborskem stolu kdorkoli.

Seve, za ta predlog vi niste, ker ljubite temo in se bojite belega dne. Ni vam za blagor ljudstva, ampak le za njega izrabljanje. »Naše dobro, zavedno ljudstvo« še nima teh lastnosti v isti meri, kot se mu pripisuje, posebno zadnje ima za 90% manj, kot vpijete. Le duhovski terorizem ga sili v to navidezno zavednost. Potem, seveda, bi še tega ne bilo, in vi bi ne mogli porabljati tega ljudstva niti za — »Stimmvieh.« Verjamemo, da gre to nevedno ljudstvo že zdaj za vami in tudi pojde, dokler boste na ta način reševali čast domovine in naroda. Zdaj tudi še lahko govori dr. Šusteršič o »težkih bataljonih,« saj ni čuda, ko se obetajo po raznih klerikalnih shodih že vile!*)

Tega potem ne bo več, če boste reševali čast dežele in naroda po zgoraj navedenem nasvetu — z ljudsko šolo.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,

je začela poslovati.

Podpisanih deležev: 42. Vplačilo: 1177 K.

V Ljubljani, dne 15. oktobra 1904.

Zborovanje „Saveza hrv. učiteljskih društava“.

(Dalje.)

d) Etiških razlogov tudi ne smemo prezreti. Na vseh šolah na kmetih in na mnogih mestnih ostaja v šoli čez polovico otrok. Učitelj ne more vedno paziti na to deco. Težko ostane opoldan v šoli. Srečen je, če ulovi nekaj časa za pisarno, gospodarstvo, obitelj in za sebe. Zakaj bi potem v tem času ne moglo priti do razbijanja, hudobij in nečednosti? Ravno tako ni dobro, če gredo otroci pozno domov. Šolo završujemo ob 4. uri. (Pri nas večinoma ob 3. uri.) Znano pa je, da hodijo otroci jako počasno. Običajno rabijo dvakrat toliko časa kot odrasli ljudje. To je fakt, ki je vobče znan. Deca neredko prihaja domov šele v mraku. Koliko je tedaj prilik, da se pokvari spotoma. Pa kako je šele tedaj, ko pada sneg, ko je slabo vreme, voda, dež, nalivi itd. Ali se more spojiti z etiškim čuvstvom, da deco za takih neprilik puščamo popoldan ob 3. ali 4. uri domov?

Ako pa uvedemo nerazdeljni čas poučevanja, ne bo dec a sama v šoli. Na poti domov pa ji je čuvaj dnevna svetloba. In ob slabem vremenu jo lahko z mirnejšo zavestjo puščamo domov.

To so glavne koristi, ki nam jih nudi v sedanjih razmerah nerazdeljni čas poučevanja. To so na vsak način velike koristi, zato pa moramo stremeti za tem, da uvedemo ta način pouka. Samo vprašanje je, v katere šole in kako ga naj uvedemo.

*) To je bilo na shodu na Česnjici.

II. Prvi del Cenkičevega govora je naš poročevalec posnel skoraj doslovno po »Napredku«, kjer je priobčen ves govor. Zavoljo primanjkljaja prostora in pa ker ni iz tehniških razlogov možno, da bi »Učit. T.« prinesel vse k razumevanju potrebne grafikone in razkaze, naj podamo iz drugega dela le glavne misli.

a) V šole s poldnevni poukom ne moremo uvesti nerazdeljenega pouka. Če bi to storili, bi imeli poedini letniki šole vsak drugi dan šolo — a to bi ne bilo dobro za napredek. Take šole imajo že sedaj slab uspeh, ki bi pa potem bil še slabši. Sicer pa na šolah s poldnevni poukom odpade moj glavni razlog, in ta je proces prebavljanja.

b) V nižji ljudski šoli, kjer ni poldnevnega pouka, bi lahko uvedli nerazdeljen čas poučevanja. Ako bi uporabili tudi četrtek za šolo, bi odpadlo na poučevanje $3\frac{1}{2} - 4\frac{1}{2}$ ure na dan. Sedaj pa nastane vprašanje, ali ni štiriurni, ali recimo tudi peturni pouk prenaporen? Protivniki mislijo, da je tu naša Ahilova peta.

Na podlagi obširno razmotrivanj poizkusov Rusa Teljatnika, Nemca dr. Laserja, Američana Chadwika, dr. Burgersteina, Italijana Mosso, (Mossov ergograf) i. t. d. (Glej »Napredak«, let. 1. št. št. 34., 35!) je prišel govornik do zaključka, naj bi se uvedel na nižjih ljudskih šolah nerazdeljen čas pouka.

Šola bi trajala skupaj z odmori od 8. do 1. ure. Poleti lahko tudi od 7. do 12. ure. Odmori bi bili vsake pol ure po 5 do 30 minut.

c) Na višjih ljudskih šolah je to reformo težje izvesti. Šola bi morala biti vsak dan (razen nedelj) od 8.—1. ure. Edinica pouka bi znašala $\frac{3}{4}$ ure, odmor pa po 15 minut. Telo vadbo bi učili popoldan.

Končno pripozna govornik, da ni nerazdeljni čas poučevanja sicer nikak ideal pouka, a je vsaj manjše zlo nego sedanji način.

Resolucija se glasi:

Sedma občna skupščina »Saveza« prizna v principu higijenske, pedagoške, socijalne in etičke koristi nerazdeljenega časa poučevanja; z ozirom na to, ker imamo o tej stvari na Hrvaškem malo izkustva; z ozirom na staro prakso, ki se težko opusti, z ozirom na sedanjo preobloženost v šoli, z ozirom na posebne razmere doma in v šoli, ki vladajo ponekod v naši domovini: zaključuje, da se nerazdeljni čas pouka zaradi poizkušnje uvede tam, kjer to želi učiteljstvo in kjer to dopušča višja šolska oblast. (Burno odobravanje in srčno čestitanje.)

Nato je govoril drugi referent, Josip Binički, šolski vodja v Nikincih v Slavoniji.

Slavna skupščina! Moj spoštovani prijatelj, a v današnji razpravi načelni protivnik, dr. Cenkič, je povedal v začetku svojega govora, da je kot izvestitelj tudi on član hrvaškega učiteljstva, pa da mu je z ozirom na to dolžnost, da se bori za napredek šole in prosvete. Sprejemam to izjavo v imenu učiteljstva z zadovoljstvom naznanje in velim novemu soborilcu: Dobro došel! To je jako lepo in koristno za domovino, da se svečenik približava učiteljstvu, ker smo končno eni in drugi učitelji svojega naroda, delamo na istem polju, pa nam je treba ljubavi in sloge, ako hočemo, da uspevamo v svetem svojem poslu. Pozdravljam

tedaj srčno novega druga ter prehajam na razpravo vprašanja o nerazdeljenem šolskem pouku. (Živio!)*

Lepa ideja je ta nerazdeljni čas pouka po besedah prijatelja dr. Cenkiča, pa tudi tako zamamljiva, da se nam ni treba preveč čuditi, ako se mnogi brez razmišljanja vdado njeni dražesti. Prednosti nerazdeljenega časa pouka done po izjavi cenjenega predgovornika kakor vsebina kake iztočne pravljičice, a sama ideja stopa na pozornico pedagoškega sveta kakor koketna gledališka igralka, ki upotreblja vso svojo moč, da začara prisotno občinstvo. Prirodno: kadar se pokaže umetnica, mnogi ploskajo zaradi njenega zunajnega pojava, drugi pod nepremagljivim pritiskom sugestije, tretji samo zato, da bi jim ne rekli, da ne poznajo čara umetnosti. Vendar se pri takih prilikah dobe trdoglavci, med katere grem danes tudi jaz, ki merijo mlado umetnico od glave do pet, pa se ne dajo premagati njenim nasmehljajem.

V resnici, kadar sluša človek toliko slavospeva nerazdeljenemu času šolskega pouka, se mora, četudi nehoti, vprašati: Zakaj je morala pedagogika tako dolgo čakati na to novotarijo? Zakaj smo morali tako dolgo modrovati, da uvedemo poldnevno šolo, ki je v odgojnem smislu samo toliko vredna, kakor so dosedanje take šole, ki smo se nanje tolikrat jezili, pa jih tudi nazivali sramoto našega veka. (Tako je! Odobravanje.)

No, vsaka nova ideja pokazuje osobito svojo lepo stran — kakor tudi glumačica, a razboriti ljudje se ne dajo pridobiti samo po zunanem efektu, ampak se uglobe v globočino pojavov ter hočejo za vsako ceno se vsestransko poučiti o teh pojavih in končno pravično soditi, kar se dogaja tudi tukaj.

Iz besed svojega protivnika spoznam, da se mnogi vešele teh dopoldnevni šol, ali priznati moram, da računa vsak borilec za tako poučevanje na dobiček edino s svojega stališča. Zdravnik misli, da mu bo odgajala taka šola same Herkule, siromašni seljak se nadeja obilne pomoči svoje dečice, ki hodi v šolo, a nam učiteljem govore na vsa usta, kako nam peturni pouk olajša težko breme učiteljevanja, oziroma nam ta novost popravi tudi naše bedno materialno stanje.

Tako govore mnogi, a nihče ne pomisli, da so to samo puste nade, da so to pedagoško-socijalne sanje, ki nas pa brzo razočarajo. Mi se tukaj podajamo varljivim iluzijam, računamo samo z dobičkom, a pozabljamo, da se pri dobičku javlja tudi izgubitek. Umen gospodar, trgovec, pa tudi umen pedagog mora oprezno primerjati izgubo z dobičkom, ker le potem se smemo odločiti, ako je dobiček siguren. (Tako je!)

Novi ljudskošolski zakon v Srbiji.

(Dopis iz Srbije.)

V vsakem pogledu slabo plačano ljudskošolsko učiteljstvo srbsko se je poprijelo v zadnjem času dela, da si izboljša svoje neznosno materialno stanje, ki mu škoduje na ugledu v družbi in državi. Na Češkem, v Dalmaciji, v Istri, na Hrvaškem, pri vas na Kranjskem in pri nas v Srbiji — si prizadevajo učiteljski krogi pa tudi nekateri drugi faktorji, da se revidira šolski zakon, a zlasti da se popravi materialno stanje učiteljstva.

*) Ali ste čuli, Slovenčevci?!